

A ciklus kvalitását és népszerűségét pedig mi sem tükrözi jobban, minthogy ezek a festmények a korszak meghatározó magánygyűjteményeit gazdagították. Fényes csendéletei megtalálhatóak voltak Ernst Lajos, Hatvany Ferenc, Kohner Adolf, Nemes Marcell, vagy épp Deutsch Sándor gyűjteményeiben, sokszor olyan kollégák mellé akasztva, mint Paul Cézanne, Pierre Bonnard, vagy éppen Georges Braque.

FÉNYES ADOLF (1867-1945)

Csendélet | Still-life, 1910

FÉNYES ADOLF (1867-1945)

Csendélet | Still-life, 1910

Olaj, papírlemez | Oil on paperboard, 72x95 cm
Jelezve jobbra lent | Signed bottom right: Fényes A. 1910

Kezdő ár | Starting price: 30 000 000 Ft / 909 091 EUR

Becsérték: 40 000 000 – 50 000 000 Ft

Estimated value: 121 212 – 151 515 EUR

Fényes Adolf

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED:

- Fényes Adolf emlékkiállítás. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1960., katalógus: szám nélkül
- Remekművek – Új válogatás a Kovács Gábor Gyűjteményből. Kogart Ház, Budapest, 2006. október 13. – december 1.
- Remekművek – válogatás a Kovács Gábor Gyűjteményből. Városi Képtár, Orosháza, 2007. április 21. – június 21.
- Munkácsy kortársai – A magyar modernizmus előfutárai. Bozsó Gyűjtemény, Kecskemét, 2008.
- A Kovács Gábor Gyűjtemény – Válogatás a magyar festészet remekeiből. REÖK Palota, Szeged, 2008. július 25. – szeptember 20.
- Csontvárytól Kondorig – Modernista festészet a Kovács Gábor Gyűjteményben. Városi Művészeti Múzeum, Győr, 2011. április 13. – augusztus 7.
- A magyar festészet modernista törekvései a 20. század első felében – Válogatás a Kovács Gábor Gyűjteményből. Bolgár Szépművészetek Nemzeti Múzeuma, Szófia, 2012. október 11. – december 2.
- A tavasz ébredése – A modern magyar festészet születése a századelőn. Kogart Kiállítások Tihany, Tihany, 2013. június 9. – október 27.
- A Kovács Gábor Gyűjtemény Munkácsytól Tóth Menyhértig. Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központ, Hódmezővásárhely, 2016. május 22. – július 31.

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA | EXHIBITED AND REPRODUCED:

- A magyar festészet rejtőzködő csodái – Válogatás magyar magángyűjteményekből I. Mű-Terem Galéria, Budapest, 2004., 222.
- Dr. Rajna József és Rajna Mária gyűjteménye. Virág Judit Galéria, Budapest, 2018. szeptember 5-23., 39.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED:

- Modern magyar festészet 1892–1919. Szerk.: Kieselbach Tamás, Kieselbach Galéria, Budapest, 2003., 466. kép

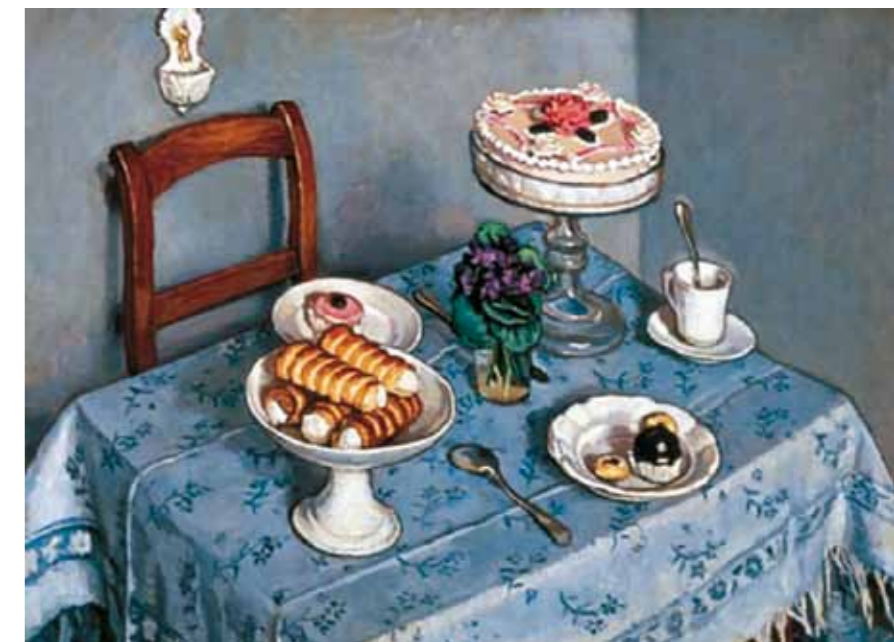
1. Édouard Manet: Csendélet dinnyével és barackokkal, 1866
National Gallery of Art, Washington

2. Fényes Adolf: Mákoskalács, 1910
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

3. Pierre Bonnard: Tarka asztal, 1916
Metropolitan Museum of Art, New York

4. Fényes Adolf: Kugler sütemények, 1910
magántulajdon

Fényes Adolf művészeti orientációját két tényező befolyásolta a századforduló első évtizedében. Az egyik a „neős”-ok felbukkanása volt, akik nemcsak Nagybányán, hanem a Könyves Kálmán Szalonban, és az 1907-ben megalakult MIÉNK (Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köre) Nemzeti Szalonban megrendezett kiállításain is egyre bátrabban hallatták hangjukat. A másik Gauguin és a francia posztimpresszionisták festészete volt. A francia fenomén a MIÉNK megalakulásának évében több mint ötven képpel szerepelt Budapesten. Hatása nemcsak a posztimpresszionizmus szempontrendszerének bátrabb érvényesítésében, hanem a népi tárgykultúra és formavilág ösztönösebb alkalmazásában is segítségére volt Fényesnek. Min-

den bizonnyal a francia festő is nagy szerepet játszhatott abban, hogy 1910 környékén három ízben is megfordult Franciaországban a szolnoki mester. Párizsban Fényes érdeklődése a legfrissebb törekvésekre is kiterjedt, de kellő távolságtartással és nyugalommal kezelte az új tendenciákat, így a fauveizmus eredményeit is: „*Most egy jó barátom ír nekem lángoló levelet Párizsból, hogy Henri Matisse-ék körül mi történik. És küldöm, hogy menjen mindennap a Louvre-ba, nézzen szét, kissé távolodjon a contemporainek mozgalmától, és azután igyekezzék tájékozódni.*”

Fényes kompozícióinak karaktere egyre inkább a dekorativitás felé tolódott. A mű „sztorija” helyett a színék üde játéka, a festőiség nyer mind

nagyobb szerepet ekkor készült csendéletein. Rippl-Rónai képi megoldásai bukkannak fel nála is, mint például a „kukoricás” képekről jól ismert népies jellegű használati tárgyak, szöttek, kendők motívumai. Szemben azonban a kaposvári mesterrel, Fényes nem a síkdekorativitás felé igyekezett festészetével. Képein a térbeliség továbbra is megőrizte jelentőségét, amit elsősorban Cézanne hatásának tudott be a korabeli kritika, de az aix-en-provence-i mester kompozíciós szigoránál lényegesen nagyobb hatással volt rá Édouard Manet és Matisse spontánabb festőisége. „*A kép ornamentika, melynek az értelemre is kell hatni*” – vallotta, s ebben a meglátásban közelebb állt a látvány és médium megfeleltetését hirdető Manet művészetéhez.

Manet számára a kép anyagszerűsége, a felhordott festék anyagszerűsége legalább annyira fontos volt, mint az ecsetvonásokból felépülő látvány illúziója. Egyik sem nyomhatja el a másikat, festményein ennek a két szempontnak mindig egyenlő mértékben kell érvényesülnie. Fényes is ennek az egyensúlyi helyzetnek a megteremtése foglalkoztatta 1910 környékén. A kép alkotóelemeinek önálló vizuális hatásai legalább annyira fontosak voltak számára, mint a tárgyak felismerhetőségének kritériumai. Ez a látványelvű, de a látványt és a festmény anyagszerűségét egyaránt érvényre juttató festésmód jellemzi az 1907 és 1913 között született többnyire szűk, lehatárolt enteriőrben, műteremszegletekben elhelyezett életképeket és csendéleteket. Az ekkor készült főművek, mint például a *Mákoskalács*

(1910), a *Kugler sütemények* (1910), vagy a most árverésre kerülő *Csendélet* (1910), nemcsak a festő, de a századforduló magyar művészetében is kiemelt jelentőséggel bíró alkotások. A ciklus kvalitását és népszerűségét pedig mi sem tükrözi jobban, minthogy ezek a festmények a korszak meghatározó magánygyűjteményeit gazdagították. Fényes csendéletei megtalálhatóak Ernst Lajos, Hatvany Ferenc, Kohner Adolf, Nemes Marcell, vagy épp Deutsch Sándor gyűjteményeiben, sokszor olyan kollégák mellé akasztva, mint Paul Cézanne, Pierre Bonnard, vagy éppen Georges Braque. Az emberi kéz nyomát őrző, élettelen sorozatképeken vissza-visszatérő motívumokra is ráismerhetünk: a *Csendélet* selymes fényű, szürke damasztabroszának negatív mintázatú párja

borítja például a *Kugler sütemények* asztalát, s a falon látható Krisztus feltámadását ábrázoló nyomat bukkann fel a *Vasárnap délután* (1910-1912) című képen is. A csendéletek beállítását az esetlegesség látszatát kelti, valójában azonban minden apró részlet szigorúan megkomponált és kiegyensúlyozott rendben szervezett. Az élénk-sárga mintás parasztkendő, a sárga virágcsokor és a falon lévő *Utolsó ítélet* sárga kerete szépen harmonizál a kép szürke alaptónusával. Fényes merészen dekoratív, erőteljes koloritú csendéletei a kortárs francia törekvésekkel rokoníthatóak, mely napjainkban rendre a fauves-irányultságú nagybányai „neősok” művei mellett kapnak helyet a magyar művészet külföldi seregszemléin.

KASZÁS GÁBOR

